

Universitätsbibliothek Paderborn

Ioannis S. R. E. Cardinalis Bona Opera Omnia

Tribus Tomis comprehensa

De Divina Psalmodia, Ejusque Causis, Mysteriis, Et Disciplinis, deque variis Ritibus omnium Ecclesiarum in psallendis Divinis Officiis, Tractatus, Historicvs, Symbolicvs, Asceticvs. Sive Psallentis Ecclesiae Harmonia - Opus novum, & curiosum, ac multiplici eruditione illustratum ... Operum ...

Bona, Giovanni

Parisiis, 1678

§. 3. An hora nona cibum sumerent Antiqui. Quinam semel, qui pluries in die olim reficerentur. Christianorum qui mores de eadem re, & qua hora jejunium solverent.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9929

§. III.

An hora nona cibum sumerent Antiqui. Quinam semel, qui pluries in die olim reficerentur. Christianorum qui mores de eadem re, & qua hora jejunium solverent.

I. **C**Æterum cum de Nona tractamus dissimulare nequeo quod nuper aliud agenti ingessit se mihi ex libro de jejuniis contra Psychicos Septimii Florentis a Tertulliani, quem librum licet adversus Catholicos scripserit, libenter tamen cum de re antiquaria agitur, illius fontibus scripta mea irrigare soleo. Scribit iste hora Nona ultimam stationi clausulam à Catholicis (quos Psychicos idest animales vocat quod Montani dogma de tribus Quadragesimis non admitterent) impositam olim fuisse, quam sui Montanistæ usque ad Vesperam protrahebant. Expungere autem, vel dirimere stationem idem est ac jejunium solvere, & prandere, ut supra notatum est. Lege si placet (b) Ludovicum de la Cerdà in suis Adversariis. Verum an præcisè hora Nona finis sit, & expunctio stationis, controversum est. Attingam hic vellicatim quod varia lectione cõpertum est mihi, licet hæc diutius consecrari non sit omnino nostri instituti. Et quidem majores nostri cum magis tẽperantiæ, & sobrietati studerent, vel semel tantum in die circa solis occasum comedebant, vel certè usque ad sextam prandium differre consueverunt. Hæc consuetudo non Christianis tantum, sed & ipsis Ethnicis solemnis fuit. Quod unica refectione, quam cœnam vocabant, quidam antiquiores Græci, & Romani contenti essent, testantur Scriptores fide dignissimi. (c) Isidorus, apud veteres, ait, in usu non erant prandia. (d) Cicero in Tusculanis, & (e) Clemens Alexandrinus referunt dictum

a Tertull. de jejun. cap. 10. & 14. b Ludo. Cerda Advers. c. 138. & 140. c Isidor. l. 20. orig. cap. 2. d Gicer. 5. Tuscul. e Clem. Alex. lib. 2. Præd. cap. 1

Platonis, quem pudebat bis in die saturum fieri. Horatius (f) invitans Torquatum ad cœnam ait,

Supremo te sole domi Torquate manebo.

Et ad Mœcenatem.

— *Si cœnas hodie mecum,*

Post nonam venies.

Raphaël (g) Volaterranus multum laborat in intelligendo hoc versu Martialis,

Imperat extructos frangere Nona toros.

Nam si prandium, ait, nimis tarde. Si cœna, nimis citò Dicendum tamen fuisse cœnam, quæ post nonam incipiens usque ad tenebras protrahebatur, quo tempore luminaria accendebantur, ut constat ex his versibus Virgilij. (h)

*Postquam prima quies epulis, mensaque remota,
Crateras magnos statuunt, & vina coronant.*

*Fit strepitus tectis, vocemque per ampla volutant
Atria, dependent lychni laquearibus aureis*

Incensi, & noctem flammis funalia vincunt.

Sic autem incœptæ epulæ aliquando in sequentem diem extendebantur. Propertius, (i)

Sic noctem patera, sic ducam carmine, donec

Inijciat radios in mea vina dies.

Silius item (k) Italicus, cum perditos Romanorum mores sua tempestate notaret, Regales epulas; atque ortu convivium solis deprehensa commemoravit. Alludit ad hunc morem (l) Apostolus dum ait, & qui ebrii sunt, nocte ebrii sunt. Huc etiam respexit princeps Lyricorum dum cecinit (m)

Sume Mœcenas cyathos amici

Sospitis centum, & vigiles lucernas

Profer in lucem.

Appositè ad eandem rem dixit (n) Satyricus:

f Horat. lib. 1. ep. 5. & 7. g Raph. Volaterr lib. 32. comment. Urban. cap. 32. h Virgil. Æn. lib. 1. v. Propert. libro 4. Æ. 6. k Silius Ital. lib. 11. l 1. Thessal. 5. 7. m Horat. l. 3. od. 8. n Persius sat. 5. V. 41.

*Tecum etenim longos memini consumere soles ,
Et tecum primas epulis decerpere noctes.*

Sanctus quoque (o) Cæsarius, Fugiamus, inquit, pranda luxuriosa, quæ nos occupant usque ad vesperam: contemnamus cœnas, quæ nos aliquoties etiam invitos usque ad noctem mediam trahunt. Usum verò lucernarum in conviviis, & pendentia è laquearibus lumina, multi Auctores commemorant. Propertius: (p)

Dulcis ad hesternas fuerat mihi rixa lucernas.

Lucretius, (q)

Lumina nocturnis epulis ut suppeditentur.

Stattius, (r)

*Ast alii tenebras, & opacam vincere noctem
Aggressi, tendunt auratis vincula lychnis.*

Salvianus (s) Massiliensis, & Aurelius Cassiodorus non nisi ad vesperam licuisse olim cibum sumere asseverant. (t) Athenæus, cum varia convivium in cœnis sapientum enumeret, semper cœnæ nomine utitur. Aulus (u) Gellius se Athenis à Philosopho Tauro convivio exceptum refert, ad id dies ubi jam ad vesperaverat: id enim, ait, est tempus isthuc cœnandi frequens. Tertullianus in Apologetico, Post aquam, inquit, manulem, & lumina, ut quisque de Scripturis sanctis, vel de proprio ingenio potest, provocatur in medium Deo canere. Christianorum autem primævi cœnas describit. Vitruvius (x) hyberna triclinia cœnæ destinata ad Occidentem hybernum extruenda esse præcepit, quod vespertino lumine uti opus esset. Apud (y) Xenophontem milites Cyri non nisi die exacto reficiebantur. Plautus Vesperum metonymicè pro cœna usurpat in Milite glorioso, & in Rudentibus: quoniam Romani hac hora cœnare solebant. Hanc veterum continentiam Severinus (z) Boëthius sic celebrat:

o Cæsarius hom. 19. p. Propert. l. 3. El. 8. q. Lucret. l. 2. r. Stattius l. 1. Theb. s. Salvian. libro 1. de provid. Cassiod. in p. 14. t. Athen. l. 4. Dipnosoph. u. A. Gell. noctium Attic. libro 17. c. 8. x. Vitruv. libro 6. Architect. cap. 7. Xenoph. libro 3. Cytipad. z. Boeth. de consol. Phil. 2. l. met. 5.

*Felix nimium prior ætas
Contenta fidelibus arvis,
Nec inertī perdita luxu,
Facili quæ sera solebat
Iejunia solvere glande.*

Antiqui Monachi apud (a) Chryſoſtomum prandium ignorabant. Quintus (b) Smyrnæus in Paralipomenis poſt exactum diem cibi refectionem ſumptam ait à Pentheſilea, quæ Trojanis auxillio venerat cum Amazonum exercitu. Apud (c) Ariſtophanem in Nubibus, facetus quidam Socratis diſcipulus, Heri, inquit, nihil nobis cœnæ fuit ſub veſperam. Plinius (d) junior cœnæ meminit, quæ hyeme poſt nonam, æſtate poſt octavam ſumeretur.

II. Quod autem ſpectat ad prandium, ſive ad duplicem refectionem, adſunt & (e) alia teſtimonia, quibus conſtat Antiquos & prandio, & cœna uſos quandoque. Notum eſt illud Ducis Spartani apud probatos Scriptores. Prandete milites, hodie apud inferos cœnaturi. Dictum autem prandium ex eo quod milites ad prælium paret, aſſerit Trebellius (f) Pollio: & apud Varro- nem extat inter fragmenta Satyrarum una cum hac inſcriptione, *Pranſus paratus*. Atque inde ſcribit (g) Polybius ab impranſis militibus non ſuſcipiendum prælium, traditque præcepta de curando prandio (h) Onoſander in Strategico. Cornelius (i) Celfus Latino- rum Medicorum Princeps commodius eſſe docet bis in die, quam ſemel cibum capere. Flavius (k) Joſephus hora quinta Eſſenos prandiſſe notat, & veſpere cœnaſſe. Extat apud Plutarchum Magni Alexandri apophtegma;

a Chryſ. Hom. 56. in Matth. b Q. Smyrn. l. 1. v. 125. c Ariſtophan. in Nubibus act. 1. ſc. 2. v. 50. d Plinius l. 3. ep. 1. e Val. Max. libro 3. c. 2. Seneca Epist. 83. Cic. 1. Tuſcul. & Origen. l. 2. adv. Celiū. f Trebell. in Salon. Gallieno. g Polybius libro 3. h Onoſan. cap. 12. i Cornel. Celfus de re medica libro 1. c. 1. & 3. k Joſeph. de bello Judaico libro 2. c. 7.

Ad prandii condimenta nocturnas profectioes optimas esse. ad cœnæ autem prandii parcitatem. Observat Hieronymus (*l*) Mercurialis vir reconditæ eruditionis apud Græcos, Hippocratis præsertim temporibus, nullam de hac ce rertam legem fuisse, nam quidam ter, alii bis, plerique semel tantum in die reficiebantur. Eustathius Theffalonicensis ad librum secundum Odyssææ Homeri veteres tribus cibis usos fuisse asseverat, matutino, meridiano, & vespertino. Apud Homerum militibus, & Heroïbus multiplex cibatus fuit, teste (*m*) Athenæo. Et primus quidem jentaculum dicebatur, Græcè ἀκράτσια, sive ἀκρατσίως, quod panis frustra mero intincta sumerentur. Sunt qui ἀείσον dictum jentaculum arbitrentur, qua voce bis tantum utitur (*n*) Homerus. Sed alii hac prandium significant. Legendus Suidas verbo Δείπνον. Fulgentio Planciade auctore jentaculum dicitur gustatio, & quasi prægustativa comestio. Plautus, & Martialis jentaculi mentionem faciunt: quod auroræ exortu olim sumptum asserit Philemon apud Athenæum. Sequebantur prandium, merenda, & cœna. Merendæ certam horam assignatam non invenio. Hanc Græci vocant Εσπέισμα eamque commemorat (*o*) Homerus. Merendæ quoque meminit Plautus in Mostellaria, actu 4. Scena secunda. Cœna vesperi sumebatur, prandium circa meridiem. Procopius Gazensis in Genesim, Adam, inquit, hora sexta vetitum cibum in ilia demisit: est enim ea hora quasi certa regula homini constituta, ut cibum capiat. Ælius Lampridius in Alexandro Severo; Et cum dormiret post convivium hora diei ferè septima. Græcus (*p*) Auctor Anonymus interprete Lilio Giraldo:

*Sufficit in sextam labor horam, deinde sequentur
Ut vivas numeri: littera ζαδ: monet.*

l Mercurial. libro 4. var. lect. c. 17. & libro 1. de re gymnastica c. 9. & 11.
m Athc. libro 1. c. 4. *n* Homer. Iliad: = Odyss. x ut utroque loco admonuit
Eustathius, & Homer. Odyss. 2. p. Libro 2. Antholog. c. 91.

Septima

Septima enim, octava, nona, & decima hora in Græcis horologiis ut Maximus Planudes commentatur, notantur his literis Z, H, Θ, I, quæ simul junctæ verbum ζῆσι, exprimunt, quod Latine sonat *vive*. Juvenalis in fine Satyræ undecimæ sextam prandio designatam affirmat. Aufonius in Ephemeride quintam assignat dicens:

*Sosia prandendum est, quartam jam totus in horam
Sol calet, ad quintam flectitur umbra notam.*

Porro veteres quater in die cibum modicè sumpsisse ostendit (g) Muretus. Prandium sine potu & tenue fuisse scribit Clemens (r) Alexandrinus: quale etiam describit (f) Seneca dum ait, panis ficcus, & sine mensa prandium, post quod non sunt lavandæ manus. Certam verò comedendi horam non existimo omnes gentes habuisse. Caspiis venter Solarium est, inquit Ammianus (t) Marcellinus: quod multo justissimum prædicat Plautinus ille Parasitus apud (u) Gellium. Sed belluarum ritus est ex ventris esurie horas sentire, ait (x) Cassiodorus. Facetè Diogenes (y) interroganti quam hora quis deberet cibum sumere, respondit: Si dives, quando vult; si pauper, quando potest. Prandii verò, & cœnæ mentionem faciunt Authores celeberrimi (z) Macrobius in Saturnalibus in Plutarchus illo Opusculo, cujus titulus est, Non posse suaviter vivi secundum Epicurum, Xenophon in Cyripædia, in Oeconomicis, & passim in libris *Ἀναξίμανος*, Suetonius in Domitiano, (a) Hippocrates libro de ratione victus in morbis acutis, Athenæus in cœnis sapientum, Mamertinus in Panegyrico Juliani Imperatoris, Clemens Alexandrinus in Pædagogia, Sidonius Apollinaris in Epi-

g Murer. libro 4. var. lect. cap. 12. r Cl. Alex. libro 2. Pædag. cap. 2. s Seneca Epist. 83. t Ammian. Marcel. libro 23. u Gellius libro 3. cap. 3. x Cassiod. libro 1. var. Epist. 46. y Laërtius libro 6. z Macrobi. libro 3. cap. 17. a Hippocrat. sec. 4. Athen. libro 4. cap. 13. Cl. Alex. libro 2. cap. 2. Sidon. l. 2. Epist. 9. Tzetzes Chil. 8. v. 25. Savaro ad Ep. 12. libro 6. Dempist. ad cap. 27. libro 5. Buleng. libro 1. cap. 23.

stolis, Joannes Tzetzes in Chiliadibus: & ex recentioribus Thomas Dempsterus ad antiquitates Romanas Joannis Rosini, Joannes Savaro ad Sidonium Apollinarem, Julius Cæsar Bulengerus libro de conviviis, ubi de hora prandij accuratissimè disputat, & alii plures.

III. Sat dictum de infidelibus, nam quæ hæcenus diximus illis dumtaxat convenisse videntur. Jam nostrorum mores disquiramus. S. Benedictus facem mihi præfert capite quadragesimo primo suæ Regulæ. A sancto Pascha usque ad Pentecosten ad sextam reficiant fratres, & ad seram cœnent: quæ prandii sexta continuanda erit tota æstate, exceptis feriis quarta & sexta, quibus jejunandum sit nec nè, Abbatis providentiæ remittitur. Ab Idibus autem Septembris usque ad caput Quadragesimæ ad nonam semper reficiunt. In Quadragesima verò usque ad Pascha ad vesperam reficiant. Ecce tria tempora prandio Monachorum sanctissimus Legislato assignat, horam sextam diebus quibus non jejunatur; jejunii Quadragesimalibus horam vespertinam, aliis jejunii horam nonam. Hanc autem distributionem apud omnes olim Christianos in usu fuisse manifestum est. De Sextæ prandio iis diebus, qui à jejunii lege exempti sunt, possem innumeros testes afferre Græcos, & Latinos, (b) Cassianum scilicet in Collationibus, & libro de spiritu Acediæ. Sanctum Nilum de eodem spiritu, Basilium sermone ascetico, cui titulus est, De homine quod sit imago Dei, sanctum Pachomium initio Regulæ, quam ab Angelo accepit, (c) Thesphilaetum (d) Auctorem modi bene vivendi inter opera Bernardi, (e) Gregorium Magnum in Dialogis, (f) Hugonem Victorinum in expositione Regulæ sancti Augustini, Divum Thomam & alios. Sed nolo tot testimoniis onerare lectorem. Id verò notandum est hoc loco errasse quos-

b Cassian. Colla 21. cap. 23. & libro 10. cap. 1. c Theop. in cap. 27. Matth.
d De modo bene vivendi ser. 52. e Gr. Dial. libro 3. cap. 15. f Hugo cap. 3.
D. Th. 2. 2. qu. 147. art. 7.

dam (g) Canonum Interpretes horam prandij tertiam esse dicentes, nisi fortè suorum temporum consuetudinem respexerint. Certè Nicolaus (h) Papa in Respon- sionibus ad consulta Bulgarorum hortatur eos, ut ante horam diei tertiam nullum corporalem cibum etiam in ipsis insignioribus solemnitatibus omnino sumant, cum scriptum legamus, *Va iis qui manè comedunt*. Quam constitutionem ita decet interpretari, ut hora tertia, Missarum solemnità celebrantes postea circa quintam vel sextam reficerentur. Nec mirum si summus Pon- tifex antiquum Ecclesiæ rigorem aliquantulum eis rela- xaverit, feroces enim populos recens conversos ad fidem paulatim ad austeriora ducere oportuit. Ostendunt & sacra (i) Biblia hanc eandem cibi capiendi horam. Fra- tres Joseph parabant munera, donec ipse ingrederetur meridie, audierant enim quod ibi comesturi essent pan- nem. Cum populus revertisset per meridiem, duo Se- niores, qui castam Susannam deperibant, dixerunt alter ad alterum. *Eamus domum, quia hora prandii est*. Cum Jesus fatigatus exitinere sedebat sic super fontem, hora erat quasi sexta, Discipuli verò abierant in civitatem ut cibos emerent. Accedit quod Princeps Apostolo- rum discipulos non esse ebrios tanquam insolubili ar- gumento evicit, quod hora diei tertia esset à solita co- mestionis hora plurimum distans, qua nullatenus fieri posset, ut homines modesti jam se mero ingurgitassent. Sed jam ad jejunia vocamur. Sanctus Benedictus tem- pus prandii à tempore jejunii distinguit, quia subtra- ctio prandij ad jejunii integritatem spectat, quare esu- rialibus diebus (ut Plautino vocabulo utar) quæ sit co- mestio, cœna non prandium esse debet, quæ quò am- plius differtur; eò melius abstinentiæ districtio obser- vatur. Et quidem extra Quadragesimam præcipit Ec- clesià, ne ante horam nonam manducemus. Athana-

g Archid. & Turrecrem. ad cap. Quod dixit dist. 41. h Nico. papa. cap. 60. i Gen. 43. 25. Daniel. 13. 7. 13. Joan. 4. 6. 8. Act. 2. 2. 15.

fius tem acu tetigit libro de Virginitate : Jejuna totum annum , etiam si nulla cogat necessitas : hora verò nona , cum jam in Hymnis & precibus perseveraveris , sume panes tuos cum oleribus contersis oleo. Adstipulantur alii , Hieronymus , Augustinus , Palladius , & Climacus. Eandem horam antiquis Hebræis in usu fuisse scribit Aristæas in Historia LXXII. Interpretum , quos ait scripsisse usque ad horam nonam , deinde curasse corpora. Aurelius (l) Prudentius Poëta clarissimus Hymno post jejunium sic canit :

*Nona submissum rotat hora solem
Partibus vix dum tribus evolutis ,
Quarta de vexo superest in axe
Portio lucis.*

*Nos brevis voti dape vindicata
Solvimus festum , fruimurque mensis
Affatim plenis , quibus imbuatur
Prona voluptas.*

Idem in Hymno (n) de S. Fructuoso Episcopo , & aliis Martyribus Tarraconensibus eandem rem clarius explicat his versibus :

*Quosdam de populo videt Sacerdos
Libandum sibi poculum afferentes :
Jejunamus , ait , recuso potum ,
Nondum nona diem resignat hora.*

In majori autem jejunio quadraginta dierum , qui anniversariam Christi morientis memoriam præcurrunt , usque ad vesperam in ediam prorogare antiquissima religio est. E veteri (o) Testamento desumpta videtur

k Hieron. Epist. 22. August. E. 118. in fine. Pallad. c. 139. Climac. gr. 13.
l Prudent. Hym. 8. Cathim. n Hymn. 6. 2 Judic. 20. 26. 1. Reg. 14. 24. 2.
Reg. 1. 129

consuetudo, passim enim Israëlitaë jejunasse usque ad vesperam memorantur. Favent sancti (p) Patres. Basilii, Expectas vesperam, ut cibum capias. Paulinus, Quotidiana jejunia non refugit, & pauperem mensam vespertinus conviva non horruit. Chrysostomus, Non existimemus in ediam usque ad vesperam ad salutem nobis sufficere. Theodulphus Episcopus Aurelianensis Epistola ad Clerum suum; Solent plures, qui se jejuna- re putant (loquitur autem de Quadragesima) mox ut signum audiunt ad nonam manducare, qui nullatenus jejuna- re credendi sunt, si manducaverint antequam Vespertinum celebretur Officium. Concur- rendum est enim ad Missas, & auditis Missarum solem- nibus, sive vespertinis Officiis, largitis eleemosynis ad cibum accedendum est. Si verò aliquis necessitate constrictus fuerit, ut ad Missam convenire non valeat, æstimata vespertina hora, completa oratione sua, jeju- nium absolvere debet. Bernardus (q) sermone de Quadragesima, Hactenus usque ad nonam jejunavimus soli, nunc usque ad vesperam jejunabunt nobiscum universi, Reges & Principes; clerus & populus; nobiles & ignobiles: simul in unum dives & pauper. Extant & sacri (r) Canones de hac re apud Gratianum, Burchardum, & Yvonem. Hic liceat tandem subsistere, & deplorare. Heu quantum à prisco jejuniorum ritu recessimus! Tunc vera jejunia erant, dura & austera: nunc levia sunt, & vix jejunii nomine digna, ludus, & umbra jejunii. Etiam in ipsis solemnioribus pervi- giliis vix meridiem expectamus, statutas Nonæ & Ves- perarum horas in solemnibus dumtaxat sacrarum precum, recitatione servantes. Utinam quod deest abstinentiæ aliarum virtutum exercitatione sarciamus.

¶ Basil. orat. 1. de Jejun. Paulin. Epist. 6. ad Amand. quæ est in ordine 24. Chryf. Hom. 4. in Gen. Theodul. Ep. ad clerum n. 39. q. Bernard. ser. 3. de Quadrag. r. Deconfid. 2. c. solent. Burchar. l. 13. cap. 9. Yvo p. 4. c. 42.

METRUM XIX.

O Nimum *etas aurea felix,*
Cum sponte sua, vindice nullo.
Colerent homines iura, fidemque.
Candor morum, castusque pudor
Querulas lites, diraque vinclis
Bella premebant. Saucia nullo
Vomere tellus teneras fruges
Vbere cornu lata ferebat.
Dulces epulas herba salubris,
Dabat & potum frigidus amnis.
Nondum certo limite campus
Divisus erat: nondum cincta
Mœnibus urbes, nondum foribus
Munita domus, peruia cunctis
Divitiarum gaza patebat.
Aberant fraudes, aberant cædes:
Non Thessalicis mixta venenis
Pocula mortis, non aconita
Noverat orbis. Pietas sancta,
Amor, & summi Numinis horror
Placida gentes pace regebant.
At nunc miseros postquam infecit
Deterioris vena metalli,
Iam vitiorum scelerata cohors
Agmine facto mundo incubuit:
Ambitio exlex, præcipisque furor,
Intima livor viscera rodens,
Rabies, cædes, furta, rapine,
Dolus, & fraudum perfida larva,
Venale nefas, dira venena,
Luxus, & auri cæca cupido,
Prodiga rerum gula, lauteque
Gloria mensæ, quam morborum

Immensa lues , celerique gradu
 Aspera sequitur , duraque egestas.
 Tum jus , & amor , cultusque De
 Veraque pietas , fasque , fidesque ,
 Atque omnis toto exulat orbe
 Candida virtus , formaque morum.
 Ergo querelas fundite acerbas
 Mœsta juvenus : plangite sævo
 Sidete nati , genus infelix ,
 In quos ætas ultima venit.
 Sentiatur æther gemitus vestros ,
 Sentiatur aër , tellusque patens ,
 Et vaga pelagi mobilis unda.
 Soboles tantis obsessa malis
 Non est luctu plangenda levi.
 Nos infaustum genus , ô pueri ,
 Flebile vulgus , male nata seges
 Sævi per iter triste doloris
 Celeres imus : nec sic tellus
 Infima supero distat , ab axe ,
 Quantum à senibus nova distamus
 Turba nepotum Nos senio piger
 Terræ opprobrium protulit orbis ,
 Qui graviori pondere pressi
 Haud degeneres dabimus natos.
 Sed inutilibus parcite lacrymis ,
 Parcite juvenes , parcite tantos
 Promere questus : dabitur vobis
 Alium vite nosse tenorem ,
 Si nunc veteres renovet mores
 Prasens ætas. Aurea secla
 Aurea morum norma reducet.